

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1929
Toplantı Tarihi/Sayısı : 18.7.2023/34
Karar Numarası : 2023/546
Başvuran : M.İ.
Başvuran Vekili : -
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tedavi hizmetlerine erişim ve dilekçe hakkı bağlamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Dilekçelerinin çıkışının yapılmadığını, sağlık sorunları nedeniyle tedavi olmak istediğini ancak yanıt alamadığını,

b. Kurum revirindeki hekimin, kendisine yönelik olumsuz tavırlar sergilediğini, tedavi etmediğini ve 24/5/2022 tarihinde üzerine yürüdüğünü,

c. 7/11/2022 tarihinde şiddetli ağrıları olduğu için zile bastığını ve revire çıkarılmayı talep ettiğini, infaz koruma memurunun herhangi bir eylemde bulunmadığını, bunun üzerine tekrar zile bastığında ise hekimin Kurumda olmadığı yönünde cevap aldığını,

ç. Daha sonra revire götürüldüğünü, kanaması olmasına rağmen kendisine yalnız pansuman yapıldığını, hastaneye sevk edilmeyi talep etmesine rağmen sevk edilmediğini,

d. 25/11/2022 tarihinde Ağrı Devlet Hastanesinde kolonoskopisinin çekildiğini sonrasında tedavisinin devam etmediğini belirterek kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan 16/12/2022 tarihli yazılı görüşte özetle;

a. Ceza İnfaz Kurumunda kalan hükümlü ve tutukluların hastalıklarının teşhis ve tedavi işlemlerinin mevzuata uygun olarak yürütüldüğü, tedavi hizmetlerine erişimin aksamaması için her türlü tedbirin alındığı,

b. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumunun revir biriminde birer aile ve dış hekimi ile iki sağlık personelinin bulunduğu, hekimlerin izinli ya da raporlu olması durumunda Patnos İlçe Sağlık Müdürlüğü ile gerekli yazışmalar yapılarak hekim görevlendirildiği, hükümlü ve tutukluların hazırlanan program çerçevesinde muayene ve

tedavilerinin yapıldığı, durumu aciliyet taşıyan hastaların ise hastaneye sevk edildiği,

c. Başvuranın Kurumda bulunduğu süre zarfında revir birimine çıkarılarak ve hastaneye sevk edilerek muayenelerinin yapıldığı,

ç. İlaçlarının zamanında temin edilerek tedavi ve tetkiklerinin yapıldığı belirtilmektedir.

4. Muhatap Kurumun cevabi yazısına ilişkin başvurudan görüş talebinde bulunulmuş olmasına rağmen başvuran görüş yazısı sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde: *"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

6. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 65'inci maddesine göre: *"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."* Aynı Yönetmelik'in 67'nci maddesinin birinci fıkrasına göre ise: *"Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesiyle; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir.

10. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde de bu görev kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutuklevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti yürüten bir ulusal önleme mekanizmasının oluşturulması ya da mevcut insan hakları kurumlarına bu görevin verilmesini öngören OPCAT'ın getirdiği yükümlülüğün bir gereği olarak Türkiye İnsan Hakları Kurumuna

bu sorumluluğun yüklendiği şeklinde açıklanmıştır. 6701 sayılı Kanun ve bu Kanun'un gerekçesine bakıldığında bu sorumluluk; işkence ve kötü muamelele karşı ulusal önleme mekanizması görevi şeklinde betimlenmiştir.

11. Tüm bu açıklamalarla birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun ayrımcılık yasağı ile ulusal önleme mekanizması kapsamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlaline ilişkin iddialar bakımından başvuru alabileceği sarihtir.

12. Somut olaya bakıldığında; başvurunun mahpusların tedavi hizmetlerine erişimi ve dilekçe hakkı çerçevesinde kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarını ihtiva ettiği görülmektedir.

13. İşkence ve kötü muamele yasağı, başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olmak üzere, pek çok ulusal ve uluslararası insan hakları metninin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir. Bu doğrultuda devletlerin negatif yükümlülüğü olduğu gibi pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır.

14. Devletlerin işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkına ilişkin korumayı kapsamaktadır. Bu çerçevede mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Kudla/Polonya*, B. No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94). Bu kavramsal çerçevede mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi kötü muamele yasağı bağlamında incelenebilecek bir iddia olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması gerekmektedir (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Hakan Olğun*, B. No: 2014/15588, 25/1/2018, para. 43).

15. Başvuranın tedavi hizmetlerine erişiminin engellendiği yönündeki iddiası bu bağlamda değerlendirilmiş olup yapılan incelemede başvuranın dört yıl içinde toplam altmış yedi defa tedavi hizmetinden faydalandığı, söz konusu hizmetlerin yirmi üçünün hastaneye sevk edilmesi sonucunda hastanede sunulduğu görülmüştür.

16. Muhatap Kurumun cevabi yazısının eklerinde başvuranın 24/5/2022 tarihinde muayene edilerek tanısının koyulduğu, buna rağmen 25/5/2022 tarihinde hastaneye sevk edilmek istediği, kendisine hastaneye sevk edilmesine gerek olmadığı anlatıldığı ancak kabul etmediği, 7/11/2022 tarihinde başvuran revire geldiğinde derisi üzerinde yüzeysel kesilerin bulunduğu, pansuman yapıldığı ve pansuman dışında bir tedaviye gerek görülmediği, 25/11/2022 tarihinde ise Ağrı Eğitim ve Araştırma Hastanesinde kolonoskopisinin çekildiği ancak sonuçlarının henüz belli olmadığı belirtilmektedir.

17. Hastaneye sevk edilme talebine rağmen sevkinin gerçekleşmediği durumlar için Ceza İnfaz Kurumunda görevli bulunan sağlık personelinin yazılı görüş alınmış, söz konusu görüşte personel hastaneye sevk edilme kararının tıbbi uzmanlık bilgisi gerektiği için sağlık personeli tarafından verildiğini ve İdarenin dahili olmadığını, somut olayda başvuranın hastaneye sevk edilmediği günlerde tedavisinin Kurumda yapıldığını ve sevk edilmeye ihtiyaç duyulmadığını ifade etmiştir. Mahpusun ne şekilde tedavi edileceğine karar verilmesi tıbbi bir değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, mahpusun tedavisinde görev alan sağlık personelinin tıbbi görüşleri dikkate alınmalıdır. Sağlık personelinin, başvuranın neden hastaneye sevk edilmediğine ilişkin gerekçelerinin aksine, başvuranın iddialarının yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşmadığı görülmektedir.

18. Söz konusu değerlendirmeler ışığında başvuranın tedavi hizmetlerine erişimi engellendiği için kötü muamelele maruz kaldığı yönündeki iddiasının dayanaktan yoksun olduğu, bu nedenle kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

19. Dilekçe hakkı, kişilerin kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkı anlamına gelmekte olup Anayasa'nın 74'üncü

maddesinde hükme bağlanmıştır. Dilekçe hakkı başlı başına bir hak olmakla birlikte diğer hakların korunmasında usuli bir güvence de sağlamaktadır. Bu çerçevede bireyler dilekçe hakkını kullanarak temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını talep edebilmektedir.

20. Alıkonulmuş ya da koruma altına alınmış kişiler için dilekçe hakkı, bir taraftan personel üzerindeki caydırıcı etkisiyle işkence ve kötü muamele teşkil eden tutum ve davranışlardan korunmanın güvencesiyken diğer taraftan işkence ve kötü muameleye karşı devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında oluşturması gereken etkili başvuru yolunun ilk adımı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla alıkonulmuş ya da koruma altına alınmış kişilerin baskı altında kalmadan dilekçelerini sunabilmeleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda başvuranın dilekçe hakkının engellendiği yönündeki iddiasının kötü muamele kapsamında incelenebileceği değerlendirilmiştir.

21. Başvuranın dilekçelerinin ilgili makamlara ulaşmasının engellendiği yönündeki iddiası üzerine yapılan incelemede, başvuranın başta Van 1'inci Ağır Ceza Mahkemesi, Patnos Cumhuriyet Başsavcılığı, Patnos İnfaz Hakimliği olmak üzere, ilgili makamlara birden fazla kez dilekçe yazdığı ve söz konusu dilekçelerin Ceza İnfaz Kurumu tarafından iletilmediği görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın kötü muamele yasağının usuli güvencesini oluşturan dilekçe hakkının engellendiği yönündeki iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve bu nedenle *kabul edilmez* bulunması gerektiği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

- A.** Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,
B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye